

למען שמו באהבה

קיד התשי"ע

- חוברת מאמרים -

- הרב גן גלמייס- ר"מ בישיבת בית-אורח
- הרב שי פירון, ראש ישיבה גיכולת פג-גקווה
- הרב שלמה וייס, ראש אולפנא אבן-שמואל
- הרב אלישע אבינר, ר"מ בישיבת ההסדר במעלה אדומים
- אברהם איכסיץ, מנהל מנהל הגיונך הממלכתי הדג' ומצ'י' לשעבר
- הרב שלמה אבינר, ראש ישיבת עטרת כהנים ורב היישוב בית-אל
- יעקב בר-גן, רכז הדרכה במגוז יהודה לשעבר
- הרב אלישע ויטליצקי
- אמציה יואלי, רכז נוער גוש-קטיף
- הרב דוד בן-מאיר, ר"מ ב"בני דוד" ורב מנהל הרא"ה
- אמיר סנדלר, רכז מגוז שרון-שומרון

חברי בני עקיבא ה' עימכם.

הזברים הבאים נכתבים אליכם כשבוע לאחר הסתלקותו של מו"ר הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, באופן רגיל פתיחה לחוברת כזו הייתה אמורה לעסוק בקיץ ובהזדמנויות שהוא טומן אך לאור השבוע האחרון רציתי לחדד נקודה מסוימת לאור דמותו של הרב אליהו זצ"ל, נקודה שצריכה לגעת בנו וממילא גם להשפיע על החופשה ועל הקיץ.

בעומדי ברחובות קריית משה במהלך הלוויה אחת התחושות שליוו אותי היא החשיבה על מתיקות התורה שהייתה ברב אליהו זצ"ל. הרב אליהו שהיה שייך לעולמות עליונים של קבלה, שהיה שייך לעומקים של תורה והלכה, ומתוך אותם מקומות פנימיים הנהיג הרב אליהו ציבור שלם, במתיקות, בחיור, ובחכמת חיים אדירה. החיבור המופלא הזה בין מקום רוחני כ"כ גבוה לבין החיבור לחיי היומיום ולתשומת הלב לאנשים ולדור היא חיבור מפליא ומיוחד.

בעיני, כאשר אנו ניגשים לקיץ שלנו צריכה לעמוד לנגד עינינו אותה דמות מופלאה, וצריכה לעלות בתוכנו התביעה לכך שהחיים שלנו יהיו תמיד מחוברים למקום הפנימי- הרוחני -ומתוכו לבנות חיים שלמים. חיים של נתינה, חיים של שמחה וטוב. בקיץ המשימה הזו יושבת רק על כתפינו ובבג"ע נעשה יחד את ההשתדלות להעמיק ולצמוח ובד בבד עם זה ליצור סדר יום סניפי של נתינה ושל חוויה משותפת- סניף שהוא בית, ובמיוחד בקיץ.

בחוברת שלפניכם ליקט מרכז ההדרכה של התנועה כמה קריאות כיוון רוחניות לקיץ, מתוך תקווה ואמון שבירור רוחני יצמיח קיץ משמעות. אנחנו מזמינים אתכם למסע הבירור ומאחלים לכם שהוא יוליד צמיחה והתקדמות בקיץ הקרוב ובכלל.

קיץ מבורך ובב"ח לתו"ע

יגאל קליין

ראש מחלקת הדרכה.

לבחור בחופש!

הרב מן אלמליש, ר"מ בישיבת בית אורח

חופש נתפס כדבר אחרון שצריך להתכונן אליו. בחופש פשוט מתפרקים, עושים מה שבא עכשיו, וזה בדיוק הכיף שבו – סוף סוף לא צריכים לעמוד בלוי"ז, במשימות, בעבודות, מסגרות וכדומה. אולם כבוגרי כמה חופשים, אתה, את ואני יודעים כי גם, בעיקר, לחופש צריך להתכונן, והפעם אין מדובר דווקא בשאלה (החשובה) במה אעבוד ולאיזה מחנה אצא.

החופש הגדול תופס נפח משמעותי ביותר ממחזור החיים שלנו, ואין אנו רשאים להסיר מעל עצמנו כל אחריות למה שעובר עלינו בתקופה ארוכה שכזו.

את האמת נאמר כי כולנו זקוקים למעט מנוחה, מנוחת הנפש ומנוחת הגוף, מנוחה – פשוטה כמשמעה, אך גם מנוחה המאפשרת התבוננות, בחינה מחודשת של עיקר וטפל, מטרות ויעדים, דרכי פעולה ובנייה, והתמלאות מחודשת בתכנים – בעיקר כאלה שאיני מצליח להגיע אליהם במרוצת שנת הלימודים העמוסה. בחופש הגדול טמונים סיכויים גדולים, אולם גם סיכונים גדולים. עוד בטרם נגיע לחופש עצמו, ראוי לבחון עם עצמנו את הסיכויים והסיכונים, במגמה להתכונן לקראת מה אנו הולכים, ומהן דרכי ההתמודדות עם אתגרי החופש. בדברים הבאים ננסה להתמקד בנושא אחד – החופש!

מהי בחירה חופשית?

הטיעון המרכזי אותו נבקש לברר יחדיו הוא שמהות הבחירה החופשית אינה נעוצה ברגע ההתלבטות בין טוב לרע, בין שני דברים טובים, או בין שני דברים שיש לבחור ביניהם את הרע במיעוטו, אלא הבחירה נעוצה דווקא בהחלטה המקדמית לעצב את תגובותינו למצבי החיים הרבים שהמציאות מציבה לפתחנו בכל רגע ורגע, עוד טרם הספיקונו לתת דעתנו עליהם. לשם כך עלינו ללמוד את הנפש שלנו, כוחותיה ותכונותיה, לכוון את המבט שלנו אל העתיד הנפשי הטוב והטהור, ולאור זה לעצב את מערכת התגובות שלנו באמצעות מעשים יומיומיים שקולים ומחושבים. ברמב"ם בהלכות תשובה, פרק ה כותב:

(א) רשות לכל אדם נתונה, אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק, הרשות בידו. ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע, הרשות בידו. הוא שכתוב בתורה "הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע" כלומר, הן מין זה של אדם היה יחיד בעולם ואין מין שני דומה לו בזה הענין, שיהא הוא מעצמו בדעתו ובמחשבתו יודע הטוב והרע, ועושה כל מה שהוא חפץ, ואין מי שיעכב בידו מלעשות הטוב או הרע. וכיון שכן הוא פן ישלח ידו.

(ג) ודבר זה עיקר גדול הוא, והוא עמוד התורה והמצוה, שנאמר ראה נתתי לפניך היום את החיים וכתוב ראה אנכי נותן לפניכם היום כלומר שהרשות בידיכם וכל שיחפוץ האדם לעשות ממעשה בני האדם עושה בין טובים בין רעים. ומפני זה הענין נאמר "מי יתן והיה לבבם זה להם" כלומר, שאין הבורא כופה בני האדם ולא גוזר עליהם לעשות טובה או רעה אלא הכל מסור להם.

תחושה קיומית פשוטה מלווה אותנו בכל רגע – אנו בוחרים, מחליטים ולאור זה מבצעים. אף אחד לא ייקח מאיתנו את היכולת להחליט כיצד להתמודד עם המציאות. אולי המציאות תכתוב עבורנו תנאי פתיחה שונים, אך בשום פנים ואופן לא את דרך ההתמודדות עימהם. אולם ראוי לשאול את עצמנו בכנות – האם באמת הבחירה שלנו נקייה לחלוטין, חפה מכל השפעה? האם אני יכול לומר על עצמי כי אני רגיל לזהות סיטואציה של בחירה בזמן אמת, ואף מצליח להחליט החלטות נכונות שאיני מתחרט עליהן בכל פעם מחדש? נתבונן בדוגמה הבאה:

שלמה מחכה לאוטובוס, המסיע אותו מידי יום מבית הספר לביתו. באפשרותו לעלות על שני קווי אוטובוס שונים, האחד מביא אותו לצד זה של הקניון ועל כן עליו לחצותו מימין לשמאל, והאחר לצד השני של הקניון ועל כן יהיה עליו לחצותו משמאל לימין. בכניסה הימנית עומד באופן קבוע אדם עני המבקש כסף לצדקה, ואילו בכניסה השמאלית ישנה מאפייה המפיצה ריחות מגרים ביותר. באופן כמעט קבוע מתרחשים התרחישים הבאים: כאשר שלמה עולה על אוטובוס המביאו אל הכניסה הימנית, הוא נותן לעני את מעט המטבעות שיש בכיסו, ומשום כך לא נשאר לו כסף לקנות לעצמו מאפה כלשהו שריחו מגרה אותו. אולם כאשר שלמה עולה על אוטובוס המביאו אל הכניסה השמאלית הוא קונה במעט המטבעות שיש בכיסו מאפה מגרה, ועל כן לא נותר לו מה לתת לעני העומד בכניסה הימנית.

מה דעתך על שלמה? האם הוא ילד טוב, האם יש לו במה להשתפר? מה טוב או לא טוב בהתנהגות שלו? שלמה הוא ילד מאד טוב, על כן כאשר הוא רואה עני הוא נותן לו מכספו. אך האמת היא ששלמה נמצא במקום שכלל אינו מעוצב מבחינת המידות שלו. הבה נשאל שאלה מעניינות: מה יקבע אם שלמה ייתן היום צדקה לעני, או האם שלמה יאכל את ארוחת הצהרים שלו במאפייה? האם החלטתו הבלעדית או שמא גורם אחר?

כמובן, השאלה איזה אוטובוס יקדים להגיע לתחנה היא הקובעת האם שלמה יעשה מעשה זה או אחר, בעוד ברור בלי כל ספק שעלינו לשאוף כי החלטותינו תנבענה מעולמנו הפנימי, ואנו, במידת האפשר, נהיה אלה השולטים על מהלך העניינים. אם שלמה ישאל את עצמו, הרבה לפני הרגע בו הוא נכנס לקניון, האם נכון יותר להשתמש בכסף שלו לצדקה או לקניית מאפה, מתי ראוי יותר לקנות מאפה ומתי לתת צדקה, אזי לא יהיה זה האוטובוס שיקבע את התנהלותו אלא הכרעתו המוסרית העקרונית.

מהלך היום שלנו רצוף תגובות למצבים נתונים. יהיה זה החבר שהפטיר לעברנו משפט שפלח את ליבנו ופגע בנו, תהיה זו המחנכת שכעסה משום שלא הוכנו שיעורי הבית, תהיה זו השכנה שבאה מן השוק עמוסת שקיות וחבילות, המזריח שלא כל כך מצליח להעביר את הפעולה שעבד עליה שעות, או שתהיה זו אמה שמסדרת את הבית והייתה שמחה להושטת יד מסייעת. כל אחת מהסיטואציות הללו זוקקת תגובה, ואכן זו לא מאחרת לבוא. אנו פועלים על פי דפוסים קיימים בנפש – בדרך כלל בלא השקעת מחשבה להבנת הסיטואציה הנוכחית, והכרעה ייחודית בעניינה. מי שפגיע – יפגע. מי שרגיש – יעלב. מי שחסין – יעבור הלאה. האמת ניתנת להיאמר כי רוב החיים שלנו מתנהלים באופן כזה, כשלעיתים רחוקות בלבד מזדמן לנו לחשוב באמת כמה רגעים לפני מה שקורה על מה שאנו הולכים לעשות, וכיצד לעשות. על כן הבחירה האמיתית איפוא היא הבחירה בשלב עיצוב מערכת התגובות שלנו, שיפור דפוסי ההתנהגות הקבועים שלנו, כך שיהיו תואמים למה שאנו מגדירים כנפש מאוזנת, טובה וישרה. בעולמה של אמונה אין משפט שמשמעותו: "אין מה לעשות, ככה אני!" כולם יכולים להשתפר, כולם יכולים לתקן – זה בידיים שלנו. חשיבה שכזו היא חשיבה לטווח ארוך, עם תכנון של מעשים ופעולות, שלבים והתפתחויות. אני צריך לשאול את עצמי מה ומי אני רוצה להיות, כיצד מגיעים לשם, מהן המידות שעליי לעבוד עליהן, ומהם הערכים החשובים לי ביותר – לאור כל שאלות אלה ודומותיהן לעצב את התגובות שאני מבקש ליצר בכל סיטואציה, עד כמה שניתן להעלות בדעתי מכח ניסיון העבר והצפי לעתיד.

אין כמו החופש הגדול להטיל את האדם לאינסוף הכרעות. אם במהלך שנת הלימודים אנו נתונים בתוך מסגרת שיש בה סדר יום עמוס, חובות ומטלות, הלא בחופש הגדול מתרוקן היום וניצב לפנינו כלוח חלק לחלוטין שעלינו למלאו. אם תהליך הבחירה במה צריך לקרות ולשם מה ראוי שיקרה יתחיל רק ביום בו יפתח החופש הגדול – יהיה זה מאוחר, מאוחר מידי.

את החופש צריך לתכנן היום!

את הבחירה צריך לעצב עתה. קביעת מטרות ויעדים לחופש צריכה להתקיים עכשיו, מתוך מתינות ואחריות, כשניתן ללבן את הדברים ביחד עם מורים וחברים.

חן חלמיש

החופש הגדול

הרב ש' פיראן, ראש ישיבה תיכונת פגא-גקווא

שאלת תכלית האדם בעולמו עתיקה כימות עולם. מה משמעותה של בריאת האדם והעולם? ומה מערכת היחסים הראויה בין האדם לבין העולם? מציאות החיים מפגישה את האדם עם מגוון אפשרויות: לימוד, עמל, יצירה, חסד ונתינה, בילוי ומנוחה.

מה מידת האיזון הרצויה בין יצירה למנוחה, בין בילוי לתלמוד תורה?

תרבות הפנאי תופסת מקום רב בחיי כלל הציבור, בוגרים וצעירים כאחד. אולם, לא פעם אנו מתלבטים בשתי שאלות: הראשונה, עקרונית, מתמודדת בשאלת היחס שבין רצוי ומצוי. האם תרבות שעות הפנאי היא מציאות של "לכתחילה" או שמא מדובר בכורח המציאות, "בדעיבד"? השאלה השנייה מבוססת על ההנחה שתורות של בילוי היא עובדה. יש להתמודד עם ה"איך" ועם "המה". מסופר על אחד מראשי הישיבות שהיה נוהג לאסוף את תלמידיו ביום האחרון לשנה"ל ולימד הלכות פיקוח נפש. מחד, עסק הרב בחשיבות שבטיול בארץ ישראל לכל מרחביה ונופיה. מאידך, יש להיזהר מלזלזל בשאלות פיקוח נפש המתעוררות בחלק גדול מהטיולים. ביסוד הדברים עומדת ההנחה שפיקוח נפש אינו רק שאלה פיזית, הנוגעת לשלמות הגוף. פיקוח נפש היא גם שאלה רוחנית הנוגעת למקומות השונים בהם אנו מבלים. כמחנכים, אנו מודעים ורגישים לכל מה שקשור בפיקוח נפש גופני. עלינו לעמול על פיתוח הרגישות בכל מה שקשור לפיקוח נפש רוחני.

בחסידות מקובל שהמבחן העיקרי של התפילה הוא אחרי התפילה. רק אז ניתן לראות במה פעלה התפילה על האדם. רק אז ניתן לבחון האם הדברים חדרו אל הלב, השפיעו על התודעה והובילו לקראת שינוי. לא התפילה עומדת למבחן אלא המציאות שלאחר התפילה.

כך אני חש ביחס לימי החופשה הגדולה. ימים אלה הם בבחינת מבחן אמת לדרכנו.

השאלות קשות ונוקבות. אך את הקשר של כולנו לעולמות של אמונה ואידיאלים נחפש בתוך החיים ובעומקם ולא בדילוג או הדחקה. אנו לא נרתעים מנפילות ומכישלונות. כל עוד בבסיס החיים ניצבת ההכרה והמוכנות לחיפוש דרך של אמת, נתיבי חיים המובילים אל על, מובטח התיקון לבא.

החופש הגדול מעורר דאגה בקרב הורים ומחנכים גם יחד. שאלת הבטלה, זו המביאה לידי חטא מטרידה את מנוחתנו. דברים אלה שמשו כרקע לדברי רבי חנוניה בן חכנאי: "רבי חנוניה בן חכנאי אומר: הניעור בלילה, והמהלך בדרך יחידי והמפנה לבו לבטלה – הרי זה מתחייב בנפשו".

דברי רבי חנניה מאירים את החומרה שבבטלה. העדר עשייה מובילה לסכנה גדולה, לבטלה המאיימת על עצם חייו של האדם. הדברים מתבהרים על רקע סוגיית בן סורר ומורה. בילוי לא הגון, טרם זמנו, גוררת התנהגות פלילית ואסורה. כדי להרחיק מליבם של טועים, מדגיש הרב המאירי שדברי רבי חנניה בן חכנאי לא נועדו לאלו שאמונתם רעועה והקפדתם בתורה ומצוות לקויה. "ובא רבי חנניה להזהיר את האדם שעם כל אמונתו בהשגחת הבורא על כל עניי האדם לשלם כל אחד אם לגמול אם לעונש מכל מקום ראוי לו לאדם שלא לפשוע בעצמו ולהיזהר מן הדברים שההיזק מצוי בהם". גם יראים ושלמים שאינם עסוקים בישובו של עולם עלולים ליפול. כל חיינו, צרכים להיות מוארים באור של אידיאל. כשאדם עושה, פועל ויוצר מתוך חיבור לאידיאל, לאמונה, לערכים של נצח, מובטח לו שיוכל להתמודד עם מהומות החיים.

אכן, היה ראוי ונכון לקצר את ימי החופשה. אבל, כל עוד המציאות הבעייתית קיימת, אל לנו לחוש ברפיון. עלינו להפוך את החופשה ממוקד של דאגה למרכז הכובד של ההצלחה החינוכית.

ראשית, עלינו להפגין אמון עמוק בחניכינו. לא רק כדי שלא נכשל בנבואה המגשימה את עצמה. מי שמאמינים בו, מרגיש מחויבות. מי שחושדים בו, חש בנתק, בדלדול הכוחות ורפיון הרוח. שנית, אל לנו להדגיש לאן לא ללכת, איפה לא להסתובב, מה לא מתאים. אנו חייבים להדגיש את החיובי, המותר, הראוי, הנכון.

שלישית, אל לנו להשוות כל הזמן בינינו לבין הילדים. "בזמני, כל הילדים היו עובדים בחופש", "כשאני הייתי בגילך, לא התעסקתי כל הזמן בשאלה מה יש לי ומה יש לחברי". לאן זה מוביל? מה יוצא לנו מזה?

רביעית, עלינו להציב בפני חניכינו אתגר חדש: המשפחה. בכל השנה, מהומות החיים, אורכו של יום הלימודים והמטלות הרבות לא מאפשרות לנו להיות יחד. נכון, אנו יוצאים לחופשות, מטיילים ומבלים. אבל, החופש הוא הזדמנות לשגרה משותפת. עלינו לנצל ימים אלה ל"שיחות קטנות" על הא ועל דא. כדאי ונכון לתת תשומת לב לכל ילד באופן אישי. להאזין לצרכים של היחיד מבלי לוותר על היחד המשפחתי. החופשה מדגישה את האחריות החינוכית של המשפחה. עלינו לזכור, שאחרי חודשיים יהיה קשה לחניכינו לחזור למסלול זה או אחר. ובכלל, לא מכבר ראיתי בכתביו של הרב עובדיה יוסף שמומלץ למחנכים ללמוד עם הילדים לפני היציאה לחופש הגדול הלכות... כיבוד אב ואם. השהות המשותפת בבית צריכה להיות חוויה נעימה. חמישית, אל לנו לזלזל בלגיטימיות של ה"סתלבט", ברצון "ליהנות. זה חיוני. "וקוי ה' יחליפו כח". הכל שאלה של איזון ומינון. אבל למנוחה, להתרגעות יש ערך.

ואחרון חביב, כדאי לשבת יחד ולהגדיר מראש, מהם הקווים המאפיינים את קיץ שלנו. מה הם הכללים. לא להנחית אלא לשתף. לדון יחד בשאלה: מתי קמים, באיזה מניין מתפללים, כמה זמן צופים בטלוויזיה, כמה שעות במחשב. בואו נקיים דיון משותף בכללים. כך נוכל לשלב בין הצרכים השונים.

המשחק מכור

הרב שלמה וייס, ראש אולפנה אבן-שלמה

שלום חברים.

את האמת-המשחק די מכור.

כל מה שנרצה לומר וכל מה שייכתב בחוברת ידוע לכולם, לא רק ידוע אלא גם מוסכם. כן, מוסכם.

ברור שכל אחד מאתנו רוצה לנצל את הזמן, כל אחד ידע שאין זה טוב למרוח את הזמן.

כולנו יודעים מהם הדברים החיוביים שניתן לעשות ומהם המעשים הפחות חיוביים שראוי להתרחק מהם.

אבל יותר מזה.

כל אחד מכם-בני הנוער ידע שכאשר הוא יהיה הורה לילדים בגילאים השונים בעוד כך וכך שנים,

הרי שהוא יאמר לילדיו את אותם הדברים שיכתבו בחוברת זו ואת הדברים שהוריו יגידו לו במשך ימי

הקיץ הבאים עלינו לטובה...

אז באמת מה המשחק הזה?

אלא שעובדות אלה נוטעות בכולנו תקווה גדולה שבעזרת ה' הטוב הטמון בכל אחד ואחת מאתנו יצא אל

הפועל בהמשך החיים.

אולם אין זו תעודת ביטוח.

בימים אלה ואחרים, כאשר לעיתים אנו פועלים שלא מתוך מחשבה ושמירת עצמנו יכלים אנו לגלגל את

עצמנו למקומות ולחברה שיהיה קשה מאד לצאת משם חלילה.

כאשר ברא הקב"ה את עולמו, גתן הוא לשני גורמים בעולם יכולת שליטה.

האחד הוא האדם - "ורדו בדגת הים ובעוף השמים" וכו'.

לרדות, לשלוט ולהנהיג את העולם.

ומי קיבל יכולת שלטונית בנוסף לאדם?

השמש והירח.

כך נאמר "ולמשול ביום ובלילה" וכו'.

שני מלכים בכתר אחד-האדם והמאורות. זה מתכון בטוח למאבק תמידי, מי ינצח?

במערכה זו מפסיד האדם מראש.

ולמה? מכיוון שהשמש נעה על צירה ללא כל רחמנות, זורחת ושוקעת כל 24 שעות.

וחוץ מיהושע בן נון שאמר "שמש בגבעון דום" וכו' הרי שאנו לא זוכים לכך.

ויום רודף יום ושבוע וחדש וכו'.

גם אם הייתי רוצה מאד מאד לזכות בעוד כמה שעות, לא יעזור לי כלום.

השמש תמשיך לנוע בלי כל התחשבות.

יוצא אם כן, שבמערכה זו נצחו אותנו השמש והירח.

אולם אנחנו יכלים לנצח אותם. אמנם לא בקלות אך בחכמה.

וזאת ע"י התוכן שניצוק לתוך מסגרת הזמן שקובעים לנו השמש והירח.

אם ניגש אל כל יום ואל כל שבוע מתוך שליטה עצמית, מתוך ידיעה ותכנון שאני הוא השולט בזמן

ולא הזמן בי. הרי שבכך יש מידת מה של ניצחון של האדם על השמש והירח.

אם נוכל להביט בסוף כל יום ובסוף כל שבוע לאחר ולסכם שאכן עבר שבוע משמעותי, הרי שבכך יש

ניצחון על השמש.

ימים יקרים כדברי שירו של יהורם גאון – "איפה הם הימים שלא ישובו עוד, לא הם לא ישובו לא".

היו ברוכים נערים ונערות יקרים של כולנו.

הרבו טוב, הרבה טוב שטמון בכם ואתם מכירים בו.

קיץ מבורך.

שלמה וייס

הרפייה

הרב אליעזר אבינר, ר"מ בישיבת ההסדר במעלה אדומים

א. החופש לשם מה?

הגיע החופש. שאלה גדולה היא כיצד עלינו להתייחס לחופש – האם הוא ביטוי מובהק של חולשה, או שמא צורך נפשי, או אולי סוג ייחודי של ניצול הזמן לשם בנייה אישית? התשובה היא שהחופש הוא גם זה וגם זה, או ליתר דיוק – הוא עשוי להיות כזה או כזה. הכל תלוי כיצד מנצלים אותו ואיזה תוכן יוצקים לתוכו. כיצד נקבע אופיו של החופש, מה הופך אותו לחולשה, לצורך נפשי, או למנוף לבנייה אישית? – התשובה המקובלת היא שאופיו של החופש נקבע על ידי האופן המעשי שבו נמלא את החופש. אבל, האמת היא, שהגורם הראשון במעלה הוא "הכוונה הפנימית", כלומר הגדרת המטרה של החופש.

נדגים זאת: באמצע פרשת בהעלותך, מוקפים שני פסוקים באות נ הפוכה. אות נ הפוכה מופיעה לפני ואחרי "ויהי בנסוע הארון... רבבות אלפי ישראל". מסבירים חז"ל (שבת קטז א) שהאות נ הפוכה מציינת שאין זה מקומם של פסוקים אלו, "ולמה כתבה כאן? – כדי להפסיק בין פורענות ראשונה לפורענות שנייה. פורענות שנייה מאי היא? – ויהי העם כמתאוננים. פורענות ראשונה – ויסעו מהר ה', וא"ר חמא בר' חנינא: שסרו מאחרי ה'". כיצד "ויסעו מהר ה'" מלמדת שסרו מאחרי ה'? התוס' (שבת שם) והרמב"ן (ע"ה"ת) מפרשים שחז"ל רמזו למדרש המתאר את נסיעת בני ישראל מהר סיני כבריחה בהולה. כאשר משה אמר לעם ישראל לעזוב את הר סיני ולצאת למסע של יום אחד, ברח העם והתרחק מהר סיני מרחק של שלושה ימים "כתינוק שיוצא מבית הספר ורץ" (ילקוט ש במדבר תשכט), "שנסעו מהר סיני בשמחה כתינוק הבורח מבית הספר. אמרו: שמא ירבה [= יוסיף] ויתן לנו מצוות". הסבר: עם ישראל שהיה פרק זמן ממושך בקרבת הר סיני, וקיבל בו את התורה. אבל עתה הגיע הזמן לעזוב את ההר ולהתקדם לעבר ארץ ישראל. "נוסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ה' אותו אתן לכם". זו נסיעה הכרחית, שהיא כולה מצווה. אבל בני ישראל הפכו אותה לבריחה, לנטישה, "אמרו: שמא ירבה [= יוסיף] ויתן לנו מצוות", כל שנייה שנישאר שם תעלה לנו במצווה נוספת, בדבר תורה נוסף, לכן נברח כמה שיותר מהר וכמה שיותר רחוק, "כתינוק הבורח מבית הספר". לכן הם התרחקו מההר יותר ממה שהתבקשו.

שנת הלימודים הסתיימה, וכל תלמיד עוזב את בית הספר, זהו הכרח. אבל, אין כל צורך לברוח מבית הספר, "כתינוק הבורח מבית הספר". הבריחה מבטאת מאיסה, ניכור, נתק נפשי ורוחני. כמו כן, אין כל צורך להתרחק יותר ממה שהתבקשו. יש בני נוער שאינם מוכנים "לפתוח ספר" בימי החופש, לא משנה באיזה מקצוע ובאיזה תחום. נפער תהום בינם לבין לימוד תורה וחכמה. זו התרחקות מוגזמת.

החופש איננו אמור להיות בריחה מבית הספר אלא הרפיה. כשם שמי שרץ מרחק רב, נדרש לעשות תרגילי הרפיה ולנוח בצורה מבוקרת, כך מי שהתאמץ במשך שנת הלימודים זקוק להרפיה. מהו תפקידה של ההרפיה? אחרי ריצה, תפקידה הוא למנוע פגיעה בשרירים, כדי שנוכל לרוץ עוד הרבה פעמים. בדומה לזה, אחרי שנת הלימודים, ההרפיה נועדה להפיג את המתח הנפשי, כדי שנוכל לשוב ללימודים סדירים מתוך שמחה ושלווה נפשית. ההרפיה איננה התפרקות אלא שלב מעבר לקראת חידוש הלמידה.

הגדרת המטרה של העשייה האנושית היא מאוד חשובה, כך לימדנו הרמב"ם. הרמב"ם כותב שחובתו של האדם היא לחבר את כל מעשיו אל המטרה הגדולה של ידיעת ה'. החידוש בדברי הרמב"ם הוא, שיש אפשרות לחבר את הכל. גם האכילה והשינה יכולות להשתלב במטרה זו, כיצד? אם אדם אוכל על מנת שיהיה גופו בריא וחזק לעבוד את ה', אזי גם אכילתו היא עבודת ה'. "ואפילו בשעה שהוא ישן, אם ישן לדעת [=במטרה] כדי שתנוח דעתו עליו וינח גופו כדי שלא יחלה ולא יוכל לעבוד את ה'... נמצאת שינה שלו עבודה למקום ברוך הוא, ועל עניין זה צו חכמים ואמרו: וכל מעשיך יהיו לשם שמים, והוא שאמר שלמה בחכמתו: בכל דרכיך דעהו והוא ישר אורחותיך" (הל' דעות ג). ניתן להוסיף שההרפיה שנועדה להפיג את המתח הנפשי על מנת שנוכל לעבוד את ה' בכוחות נפשיים רעננים גם היא עבודת ה'.

גם החופש צריך להיות "לשם שמים". ולא לשם בריחה מהשמים.

הרמב"ם מדגיש בדבריו, שאחד הקריטריונים הוא המינון הנכון - אכילה ושינה במינונים נכונים. רק מה שנדרש להבריא את הגוף משתלב במטרה של "לשם שמים". כנ"ל לגבי ההרפיה של החופש - צריך להקפיד על מינון נכון. אין זה סוד שקיימת תחושה שהמינון הוא מוגזם...

ב. מהי המטרה של החופש?

הגדרת המטרה של החופש היא חיונית. בלעדיה, יחלוף החופש בחוסר מעש ולא יתרום מאומה, לא מבחינה רוחנית ולא מבחינה נפשית. יחלפו חודשיים ללא כלום, ויישאר טעם מר בפה - טעם של החמצה ופספוס, של בזבוז ותסכול. על חופש ללא מטרה ניתן ללמוד מתשובתם המוכרת של נערים ונערות הנשאלים מה הם עושים או מה עשו, והם משיבים בעזרת מלה אחת: "סתם!". "מה אתה עושה? - סתם!". תשובה זו היא הבעת עמדה על טיב הזמן בחופש - הזמן בחופש הוא זמן לא ברור, ללא מטרה וללא כיוון. בחסות ה"סתם" ניתן לבלות מאות שעות ללא עשייה משמעותית. עומדת חבורת נערים בקרן רחוב או בסניף, ומדברת "סתם" על מגוון עניינים "סתמיים" במשך כמה שעות.

מהי המטרה המוצהרת? "סתם"!

תכנון מוקדם - נכון, החופש הוא הרפייה. אבל הרפייה משיגים באמצעות גיוון, באמצעות שינוי, על ידי שבירת השגרה והורדת רף המאמץ, ולא על ידי התנהלות שהיא "סתם". צריך להציב מטרות ברורות לחופש. מי שקשה לו לערוך תכנון מוקדם ארוך טווח, צריך לכל הפחות לתכנן מידי ערב את יום המחרת. אין ללכת לישון לפני תכנון יום המחרת. כאשר חסרה תכנית פעילות ברורה, מיד מתגלים קשיים בקימה בבוקר. המוטיבציה לקום יורדת פלאים. כמובן, גם ללא תכנית-יום ברורה, קיימת סיבה טובה לקום בבוקר - תפילת שחרית בזמן. אבל, אין כל ספק שאורח חיים ללא מטרה מוגדרת משבש את התפקוד התקין ופוגע בו, ומחליש את כל מערכות החיים. כל השנה, סדר היום מוכתב על ידי גורמים חיצוניים, ואין בני הנוער נדרשים להתעסק בתכנונים. החופש מניח אתגר לפתחם של בני הנוער,

הוא מזמין אותם להתנסות בתכנון, בהגדרת מטרות, בבחירת סדרי עדיפויות.

ערך החיים - השורש להתנהגות "סתם" הוא יחס קליל כלפי החיים. נכון, אין לקחת את החיים כבד מדי, אבל גם אין לקחת אותם קל מדי. צריך לקחת את החיים קצת יותר ברצינות מהמקובל אצל הנוער ולהעריך את הפוטנציאל שטמון אפילו ברגע אחד. רגע אחד יכול לשרת מטרות נעלות ולהועיל לחברה, ובאותה מידה הוא יכול להתבזבז לריק, "סתם". גם אל החופש צריך להתייחס ברצינות, להפיק ממנו תועלת, ולא לפורר אותו למנות קטנות על מנת לאבד אותן אחת אחת. יש בני נוער שאומרים: "כל השנה, אני סובל מלחץ. בחופש, אני רוצה להתנהל לאיטי". בבקשה, תתנהל לאיטך, ובתנאי שתתנהל, ולא תתנוון.

את האזהרה מהחמצת ההזדמנויות להפיק תועלת מן החיים, ביטאו חז"ל באימרה חריפה: "חטוף ואכול, חטוף ואישתי, דעלמא דאזלינן מיניה כהלולא דמי" (עירובין נד א). תרגום: חטוף ואכול, חטוף ושתה, מפני שהעולם שאנו חיים בו דומה לחופה (פירש רש"י: "היום הוא ישנו, ולמחר איננו, דומה לחופה שהולכת מהר"), כלומר: ההזדמנויות הטובות חולפות מהר, וחבל להחמיץ אותן, על כן רצוי למצות אותן עד תום, מיד וללא דיחוי. אפילו הנאות אין להחמיץ, על אחת כמה וכמה מעשים בעלי ערך ותוכן. ה"מאירי" מפרש ש"חטוף ואכול, חטוף ושתה" הוא משל לדברי תורה ומעשים טובים (אין "מים" אלא תורה...), שראוי לחטוף אותם כל עוד רוח חיים באפנו ונשמה בקרבנו.

בחירה - במשך שנת הלימודים יש בני נוער הקובלים על כפייה עודפת מצד מערכת החינוך, הם מתקוממים נגד כל מה שנוסף ממנו ריח של כפייה או תכתיב, הם נלחמים נגדו ומורדים בו. הם סולדים מהעונשים המלווים כמו צל את כל מה ש"חייבים" לעשות. הם מבקשים חירות, חופש, מרחב בחירה, עצמאות. לטענתם, הכפייה איננה תורמת מאומה אלא רק מפריעה לעשות את הטוב מפני שהוא טוב. לטענתם, העונשים פוגמים בטעמו של הטוב. הנה, הגיע החופש - הגיע הזמן שיכולים בני הנוער להוכיח בו שהכפייה שמופעלת עליהם

מיותרת לחלוטין, ושאפשר לבחור בטוב מפני שהוא טוב, מתוך חופש, מתוך אהבה, ולא רק בגלל יראת העונש. בימי החופש, מוזמנים בני הנוער להוכיח שאין כל צורך בכפייה חיצונית כדי לשמור על אורח חיים דתי, על נורמות מוסריות, על סדרי זמנים, על כללי בטיחות (בטיולים ובטרמפים), על כיבוד הורים, על ניצול יעיל ופורה של הזמן. החופש הגדול

הוא תקופת קבלת האחריות. חופש גדול = אחריות גדולה. חופש ארוך = אחריות ארוכה.

לסיכום: האתגר הגדול של החופש הוא השליטה על הזמן. מי שלא ישלוט על הזמן, מסתכן בהשתלטות הזמן עליו. כל בני הנוער מוזמנים לעמוד באתגר של החופש הגדול.

בהצלחה!

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל החינוך הדתי
מנהל מינהל החינוך הדתי

חמ"ד של חופש- על מקומינו החינוכי בחופשת הקיץ

אברהם אפסיץ, מנהל מינהל החינוך הממלכתי הדתי ומזכ"ל לשכת

ה' עמכם!

המכתב הבא נכתב למורי החינוך הממלכתי הדתי.
בתקווה שיסייע לכל המחנכים בתנועת בני-עקיבא
להבין ולברר את תפקידנו בחופשת הקיץ.

מורים יקרים מאוד.

ברכות וה' עמכם.

שמעתי מקבוצת תלמידות שחזרו ממסע פולין, שסיפרו שעל פתח המבנה בישיבת חכמי לובלין מתנוסס הפסוק: "לכו בניי שמעו לי יראת ה' אלמדכם". שאלו את ראש הישיבה הרב שפירא זצ"ל למה דווקא פסוק זה נבחר להופיע ככותרת מעל בית המדרש, ענה הרב – בפסוק לא כתוב "בואו בניי שמעו לי" אלא "לכו". – בתוך בית המדרש ברור שכולם בניי השומעים לדבר ה'. התפילה והבקשה היא, שגם כשתלכו מבית המדרש, ההשפעה של לימוד התורה בבית המדרש תהיה כה מופנמת, כך גם כשתלכו תהיו "בניי שמעו לי" ה' הלומדים יראת ה'.

במשך השנה כולה אנו זוכים לחנך ולהתחנך עם תלמידינו/בנינו. בעבודה קשה ומסורה, באהבה גדולה, במעקב אישי, בליווי, בשיחה משותפת, בדו שיח אמיתי, באמון מלא בתלמיד, ובפתחת הלבבות. החינוך והאמון מסייעים לתלמיד לגלות את עצמו ולהביא את כוחותיו לידי ביטוי.

החופש בהיבט זה, יכול לשמש כמבחן... האומנם ההשקעה הרבה עמדה במבחן? האם העובדה שתלמיד הגיע בזמן לתפילה בבית הספר, מנבאת שנפגוש אותו שלוש פעמים ביום במניין גם בזמן החופשה??
זמן החופשה, מהווה "נייר לקמוס" של העשייה החינוכית הרבה שבה עסקנו בזמן הלימודים. ההשקעה הלימודית והרגשית שאותה ניסינו לקיים עם תלמידינו, מגיעה לידי מבחן דווקא כשהתלמיד "הולך" מבית המדרש. האומנם גם שם הוא ממשיך ללמוד את יראת ה'?

אך אולי יש אפשרות לראות את תקופת החופשה במבט אחר. אחרי הלימוד והחוויה שחוה התלמיד במוסד החינוכי שלו במשך השנה כולה, השאלה היא לא – האם הנער יעמוד מול עולם הפיתויים, הסתמיות והבטלה בגבורה? אלא יותר מכך, מה שייבחן בתקופת החופשה הוא האם התלמיד נענה לציווי המיוחד לימים אלו, בחינת "כל זמן מאיר בתכונתו". יש ערכים מיוחדים והארה מיוחדת דווקא בזמן החופשה. זו הזדמנות לפיתוח אישיות עצמאית של התלמיד. זהו זמן מצוין לחיזוק וגילוי הבחירה האישית של התלמיד.

למסגרת באשר היא – יש ערך גדול.

אדם נפגש במסגרות בחייו בצמתים שונים:

בלוח זמנים שהוא מחויב לו, בתנאי חיים שהוא מורגל בהם, במחויבות חברתית ועוד.

גם במישור הרוחני האדם מוקף בתרי"ג מצוות, וגם הן, לכאורה, מסדרות את מסגרת החיים – מה מותר, מה אסור, "עשה" "לא תעשה".

דומה ששנות הלימודים, בהיבט מסוים, שייכת לתפיסה זו, שהרי היא תקופה ממוסגרת והכרחית לבניינו האישית של התלמיד.

התלמיד מצוי במסגרת הכופה עליו לו"ז, תוכן, חוויות ועוד...

במובן זה בחופשה הגדולה הכל שונה, שהרי בתקופה זו אין מסגרת, ואם היא קיימת היא נקבעת על ידי התלמיד עצמו, התלמיד חופשי ומשוחרר לסדר יום שהוא קובע, ללו"ז שהוא מחליט עליו, לקריאת ספר שהוא בוחר בו ועוד.

גם הקשר עם עולם המצוות הוא רצוני, פנימי, ונעשה על פי תחושתו האישית של התלמיד.

ההרגשה הרבה יותר משוחררת, עם הזדהות פנימית גדולה יותר, ועם אפשרות להגיע גבוה יותר, או אם תרצו עמוק יותר.

מבחינה זו גבוהה יותר התחושה הרוחנית שלי כתלמיד דווקא בחופשה הגדולה, כשהנעה, היא ממני והחוצה, ואילו בתקופת הלימודים התנועה היא מהחוץ אל תוכי פנימה...

מסתבר שאנו זקוקים להנעה הדו סטרית, אי אפשר בלי עבודת ה' מראה בכל השנה, ואסור שתחסר התחושה הפנימית, הטבעית הרצונית הנובעת מלבנו לעבוד את ה' מאהבה, בשמחה ובטוב לבב באופן מודגש בתקופת החופשה הגדולה.

עפ"י האפשרות הראשונה, לפיה אנו עומדים מהצד לראות אם הצליחה תפילתנו והשתדלותנו החינוכית, גם בזמן הקיץ – יש מקום חשוב ביותר לעמוד בקשר עם בנינו שיצאו לחופשה. דווקא משום שהנער/הילד עלול להיות במצב של נפילה, ואולי יתקשה להתמודד עם יראת ה' כפי שהיה במשך השנה כולה. – המפגש הכיתתי

בק"ץ, הטלפון השבועי להורי התלמיד ולתלמיד, המייל לפני שבת המקשר למאמר מתאים ועוד ועוד, כל אלה בוודאי יסייעו לתלמיד לזכור את בית המדרש שממנו הוא בא ודמות דיוקנו של הרב יעלה לפניו שוב ...

גם עפ"י האפשרות השנייה, שלפיה אנו רואים את "לכו בניס" בכיוון של – הזמן המיוחד לגילוי עוצמתו של התלמיד, ורצונו לקיים את חיי התורה מתוך בחירה, אין הכוונה שהתלמיד לא זקוק להיפגש פעמיים בחודש עם המחנך, המחזק אותו בדרכו, השמח לומר לו עד כמה הוא מאמין בו, השותף ללבטיו בעת הצורך, והדואג לומר לו עד כמה הוא גאה בו.. הקשר עם התלמיד, לוח הקיץ הבית ספרי כקומה נוספת לזו המוצעת מהמינהל, יסייעו לתלמיד לבחור נכון יותר את בחירותיו.

שני ההיבטים מצביעים על חשיבות הקשר עם התלמיד. מנקודת מבטו של התלמיד...

אך מה עם הצורך שלנו המורים? וכי עולה על דעתו של מישהו מאיתנו, שבנו או בתו, יצאו "לעשות" את שביל ישראל במשך חודשיים וחצי והוא לא יבקש לפגוש אותם? לשוחח עמם? לחזקם בעולם של תורה ורוח? הוא לא יסמס " איך הולך? מה נשמע?"

"כל המלמד את בן חברו תורה כאילו ילדו" – תלמידיו הם בנינו!

כל מוסד חינוכי הוא מעבר לבית חינוך... הוא משפחה של ממש. במשפחה יש דאגה הדדית, אהבה הדדית, ורצון פנימי עז לקשר עם כל אחד מבני המשפחה. עם התלמיד בזמן הלימודים, בחופשה, ושנים רבות אחרי עזיבתו את בית הספר. "כי משפחה לא עוזבים"..

נעשה, נשתדל, נתפלל ויהי ה' עמנו.

המשך הצלחה בעבודת הקודש ותודה לכולם.

אברהם.

לך לסניך-

הרב שלמה אבינר, ראש ישיבת עטרת כהנים ורב היישוב בית-אל

בימים עברו, הסניף שימש לא רק לפעילות המתוכננת והמאורגנת של התנועה, אלא הנוער הלך לשם סתם בזמנו הפנוי. זה היה מעין הבית השני שלהם. הנה מה טוב ומה נעים. ומה עשו שם? כל אחד כעניינו, זה למד תורה, זה התווכח על דברים העומדים ברומו של עולם, וזה על הוויות היום יום.

גם בימינו, רבים נוהגים כן. הסניף בכל יום ובכל שעה, הוא מעין הרחבה של התנועה. ודאי נפלאים הם בתי הספר שלנו, והינם כל הזמן הולכים ומשתפרים. אשרינו שזכינו. יחד עם זה, הם אינם כל המלאכה, כי נוער גם צריך להתבטא, ושם זה קשה. לא אמרנו שהוא צריך רק להתבטא, אמרנו: גם. כלומר: להקשיב וגם להתבטא. ובתנועה הוא מתבטא וגם בסניף בזמנו החופשי, במקום להסתובב ברחוב. שם בזמנו החופשי, הוא מתבטא באורח חופשי. לכל אדם יש ניצוץ אלוקי, ניצוץ טוב, רצון טוב, יסודי, אשר עשה אלוקים את האדם ישר. וצריך למצוא נתיבות שיוכל לצאת לאור.

גם צריך להתאוורר. כמה להתאוורר- זה עניין אישי, אך ודאי שצריך להתאוורר מן הלימודים ומן ההורים. אין כאן כפיות טובה חלילה, אין כאן חוסר הערכה- אלו ואלו נפלאים, אך צריך ליתן רווח. ועיין שמונה פרקים, פרק חמישי, שאדם זקוק לאוויר חופשי. ואומנם הנוער הולך לסניף כדי ליהנות אבל הוא מרוויח הרבה, אולי הוא בא 'לא לשמה', אך סופו מתמלא 'לשמה', הוא מבטא את עצמו, הוא סופג אידיאלים רבים, שמסתובבים בסניף והסניף מלא מהם. הוא נותן והוא מקבל. רווח כפול.

בסניף יש פעילויות מגוונות, חופשיות, כל אחד לפי מדרגתו, יותר תורני או פחות תורני, דיבור או עשייה, קשר חברתי או טיול, שתיית מיץ או אכילת גרעינים, ארגון מיין או שעור תורה. הצד השווה שבהם - ספיגת אידיאלים וביטוי עצמי. לכן מה טוב ומה נעים להאדיר את סניפי בני עקיבא (וגם אריאל ועזרא כמובן) ולעשות אותם למקום מפגש ופעולות רבות. הרי לבני עקיבא יש קבלות רבות כבר עשרות שנים, היא "תנועת התשובה" הגדולה ביותר. כמובן יש שם דברים רבים וחשובים שצריכים תיקון, אבל ב"ה הם הולכים ומתקנים. בני עקיבא מוסיף והולך, מטפס ועולה. בני עקיבא של היום הוא מדרגה אחרת מאשר לפני חמש שנים, עשר שנים, עשרים שנה או ארבעים שנה. ואין זה בא מכוח איזו סמכות מלמעלה, אלא החניכים הם שרצים קדימה כלפי מעלה, הכל בא מהנוער עצמו. יש הרבה יותר קיום תורה והרבה יותר לימוד תורה, הרבה יותר ישיבות והרבה יותר סיירות.

אז קדימה בני עקיבא.

לפרוץ קדימה

יִשְׂרָאֵל בֶּן אֵל, רִכֵּץ הַדְרִיכָה בְּמִלְחָמָה יְהוּדִיָּה אֶשְׁכֵּחַ

לקומונריות,

לפרוץ קדימה. כי זה הזמן. כי אין זמן.

חודשיים להפוך את העולם. חודשיים העולם נתון לרשותכן. התארגנתן, בישלתן, הכנתן, דיברתן, הפעלתן. עכשיו הזמן שלכן. רק אתם ודי' יודעות את הכח שיש לכן במוח בלב בידים.

את חדשה, הם למדו, הם יצאו מההדרכה, הם עוד קטנים, הם רק נכנסו להדרכה, הם רק נכנסו לגרעין. חגים, טיולים. די.

הבורא חילק את הזמן לנוער לשתיים. חלק שקוראים לו שנת הלימודים שבו מתכוננים לעוד הרבה שנים. והחלק השני החופש. החופש לחיות לא בשביל ציונים, לא לפי ציפיות של אחרים. לחיות את החיים שלי באמת. חזק ועז הסוף. הווי אומר כל האנרגיות של הטוב, של הנתינה, של הקדושה, של אהבת די', אהבת האומה, אהבת הארץ, הרצון להתקדם להתעלות. ואולי הדבר הכי פשוט הכי אמיתי: השאיפה, הרצון או נאמר- התביעה הפנימית של כל בן נוער שלב פועם לו בקרבו, התביעה לחיות חיים משמעותיים.

חיים שיש בהם משמעות שאני רואה ערך בהם, וחיים שבהם אני משפיע ומשמעותי לסביבה. ולכן זה הזמן וזה המקום, שלכן. לפרוץ, לגדול, להתעלות. כי זה הזמן שלנו. שבו אף אחד לא יגיד לנו מה לחשוב לדבר לעשות. אלא אנחנו נוביל על מה יחשבו ידברו יעשו. כי רק מה שעושים מתוך חופש בא מתוך הנשמה.

לפרוץ. תנועת נוער תפקידה לקחת מציאות נתונה ולא להשלים איתה. אלה לצייר את האידיאל את המצב השלם להאמין שקריטי להשיגו להאמין שמחוייב המציאות שנצליח. ולהוביל אליו. את כולם. לעורר אליו לדבר עליו לפעול למענו. להתמלא בכוחות נפש ורוח לקראת כל המעכבים והקשיים בדרך ולא לוותר. לא לוותר למציאות. האנשים הקרואים מציאותיים יאמרו לכם: הניחו, המציאות מורכבת מסובכת אתם לא מבינים. אז תאמרו אכן איננו מבינים מדוע לא כולם לא רואים את מה שאנחנו רואים. ותתמלאו בכוחות ולא תתיאשו גם כשיראה לכם ששום דבר לא הולך. אתם הרי יודעים את כוחה של האמונה. אתם הרי יודעים את כוחו של הרצון. אתם לא מתרגשים מזה שנראה לפעמים שדברים לא זזים שהרי אתם יודעים שלא כל דבר מסתיים במה שרואים ואת פעולתה של הנשמה ואת השינויים שהיא עושה.

אבל בשביל שהתנועה תנוע. בשביל לפרוץ קדימה. בשביל להוביל את השינוי. חייבים לצייר לעצמנו את האידיאל. חייבים לדעת מה אנחנו בונים. בלי סניף שבו אנחנו לא לומדים מה ריבונו של עולם מבקש מאיתנו בדור שלנו את היעדים המיוחדים שלנו חבל על הזמן. אנחנו חייבים לפתוח את המסע בהגדרת

יעדים משותפת כל סניף כל מחוז. לאן אנחנו הולכים על מה אנחנו מסתערים. האידיאל שהתנועה חותרת אליו הוא רחב מאוד הוא מטפל בכל ענייני עם ישראל במדינתו בדור של גאולה מתוך מבט של אמונה. בסניפים כל סניף וסניף חייב אם הוא רוצה הוא להיות זה שידליק את האש, ללמוד לדון לברר מה החלק שלו כסניף באידיאל הזה מה הוא מבין שחסר איפה הוא רואה שצריך להוסיף אור.

לסיכום.

על הכתפיים שלכן הכל.

הנשמה של החברה מבקשת להיות משמעותית.

החופש זה הזמן לעשות דברים מתוך הנשמה.

להלהיט את הנשמה צריך למקד מה ד' רוצה שנתן לאומה היום מתוך הקשבה לעצמנו ולתורה.

זה הזמן שלכן. שלנו.

סיון התש"ע, בין "בהעלותך" ו"שלח לך"

לימוד בצוותא,

בנושא: "השמר לך ושמור נפשך מאד" (דברים ד', ט')

הרב אלישע ויזליצקי

קול התור נשמע בארצנו. הניצנים נראו... הגיע זמן הגאולה, והוא באמת- "החופש הגדול".

גדול, על שום מה?

על שום אורכו- הרי חפץ אני ביתר אריכות של החופש. או אולי על שום אפשרויותיו- הרי הן אינן בלתי מוגבלות.

אז למה "גדול"?

השורות הבאות נכתבות מתוך ניסיון ללימוד בצוותא על שאלת היחס בין החופש לגדלותו.

ולכל בעלות ובעלי התפקידים בתנועה ובעם יש מה לברר בשאלה זאת.

אבל אני, חניך פשוט, אין לי תפקיד, אז מה לי ולבירור הנוקב שלפנינו?

אין מה להתחמק. הצווי הנ"ל בכותרת, הינו חלק מפסוק שנכלל כרקע למעמד הר סיני.

ושם נראה כי הזיכרון הוא חלק מהבריאות, והשכחה- נזק לנפש.

"רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך..."

יום אשר עמדת לפני ה' אלוך בחרב... (דברים ד', ט'-י')

ובמה אבחן עצמי אם זכרתי או שכחתי את המעמד?

הנה בלכתי ברחוב, שמת לי לב בעת הליכה למחוז חפצי ונתקלתי בבור ברשות הרבים פתוח ללא כיסוי.

אם לא אעצור, אתקן ואכסה- נחשב אני בעיני הרמב"ם, שוכח את מעמד הר סיני בגלל הפסוק הנ"ל.

" אחד הגג ואחד כל דבר שיש בו סכנה וראוי שיכשל בה אדם וימות. כגון שהייתה לו באר או בור בחצירו בין שיש בו מים בין שאין בו מים חייב לעשות חוליא גבוהה עשרה טפחים. או לעשות לה כסוי כדי שלא יפול בה אדם וימות. וכן כל [ג] מכשול שיש בו סכנת נפשות מצות עשה להסירו ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה יפה. שנאמר השמר לך ושמור נפשך. ואם לא הסיר והניח המכשולות המביאין לידי סכנה ביטל מצות עשה ועבר בלא תשים דמים"

(רמב"ם, הלכות שמירת הנפש, י"א, ד')

כי כנראה שמירת הנפש אינה רק במישורים רוחניים נעלים, או רק במישורי המוסר והמידות, אלא אף

בשמירה הפשוטה על עצם קיומם של החיים הטבעיים. וזוהי התשתית לכל הקומות הצומחות ממנה.

רואים אפוא את הקשר החי בין מעמד הר סיני לבין זרימתם החיים ושמירתם???

אדרבה, הורונו חז"ל:

"אמר רבי יהושע בן לוי, בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה. שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף, שנאמר נזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם. ואומר, והלחת מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים הוא חרות על הלחת, אל תקרא חרות אלא חרות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה. וכל מי שעוסק בתלמוד תורה הרי זה מתעלה, שנאמר וממתנה נחליאל ומנחליאל במות" (פרקי אבות ו'ג).

אז לכך צריך את... החופש הגדול.

כי זה הקטן, הקטנוני, העכשווי- הוא חופש שבו נטיות שטחיות של הנפש פורקות עול עצמי טהור של אותה אישיות. (מדרש ספרי האזינו "וישמע ישרון") ואם גדול הוא החופש, ערכי ומוסרי- או אז האחריות שהוא מטיל עלי זוהי חלק מגדלותו.

ואין הדבר תלוי אלא ב.

אם אכן אפתח את עצמיותי לתכניה של האחריות שהיא בעצם גילוי יותר פנימי של הנפש, אזי החופש עם גדלותו יבחנו בשאלת הנתינה, ההתנדבות, הפעילות למען הזולת. ("כי ימוך אחיך" ויקרא כ"ה, כ"ה) שהרי את הטוב שיש בו, את הכישרונות והיכולת מקבל האדם מאת ה' ככלי כדי לתת הלאה. "גדול מה שעשתה רות עם בועז ממה שעשה בועז עם רות" (מדרש רבה רות ד')

וזרימה חופשית כזאת בצינור הנפש היא הגדול, ובניגוד לכך אטימות ואנוכיות- הן הקוטן.

אז מי רוצה להישאר קטן בחופשיות?

כשנפעל ונלמד יחד, עיירות טבעיות כשדרות ואופקים, קריית שמונה ורמלה, ועיירות פיתוח כרעננה, הרצליה ופתח תקווה עם ישובים מיש"ע וגוש קטיף- למחנות עבודה משותפים והדדיים, ונשלב באמת בירור פנימיות הנפש עם תכונות החופש האמיתית- נוכל לחוש בעצמנו עד כמה גם כשאין מסגרות ומערכות חיצוניות של חינוך, אנחנו כולנו מתבגרים בנפש, ויכולים לחנך את עצמנו לתרום ולתת תוך כדי נאמנות לעצמיותנו הטהורה, ולזהותנו הלאומית האמיתית.

לכן נקדים מידי בקר את **"מודה על האמת"**- זו שלמעלה מההשגות הפרטיות שלי- ונחברה ל **"דובר אמת בלבבו"**, זו אשר קשורה ליחודיות האישיות ונהיה באמת "עמך וצאן מרעיתך החפצים לעשות רצונך"- כלשון הניגון המתרחב במחזותינו בחדשים האחרונים. (תנא דבי אליהו כ"א, עולת ראיה א', ק"א-ק"ב)

הבה נסתער יחד על האתגר של גודל החופש בלי להיסחף אחרי כותרות חיצוניות של עולם מערבי ומזרחי נטולי נשמה, ונתחבר לזהותנו הפנימית- העברית, ומתוך הזהות עם כלל ישראל לדורותיו, נקרא תגר על השעבודים לאומות העולם.

אזרבה, נהיה צמאים יותר ויותר לשחרור העליון עליו כתב מרן הראי"ה קוק:

"כנסת ישראל הולכת לקראת השחרור העליון שלה, לקראת השחרור הרוחני משעבוד מלכיות, לקראת שליליות כל השתעבדות הרוח מכל הדמיונות והסברות של אומות העולם, שהם כולם תוצאות העורון האנושי הרואה את העולם לפניו, של אי האפשרות להסתגל להבהירות העליונה של כבוד שמים, של שיגוב שם ה' לבדו. ותנועת החופש המורגשת בכל השדרות, אפילו אצל קלי הקלים שבאומה, בפנימיותה יונקת היא את לשד חיותה מהצמאון של השחרור העליון, של עלמא דחירו, אשר הקול קול יעקב לא תהיה לו שום השפעה מידי עשו, וקול גלגל חמה לא יהיה בלתי נשמע מפני קול המונה של רומא, וממזרח שמש עד מבאו יהיה גדול שם ה' " (אורות ישראל ה' ט"ז)

בברכת חברים לתורה ועבודה וגמילות חסדים

חזק ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי אלוֹקינו

עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה

בהצלחה במהפכת "אתה ואני נשנה את העולם"

שלום

אלישע וישליצקי

ההגהות האחרונות נכתבו עכשיו בדמע ובכאב נורא,

עת נודע על פטירתו של גדול הדור, מרן הראשל"צ הרה"ג הרב מרדכי אליהו זצוק"ל.

ביום שני, כ"ה בסיון התש"ע כבתה השמש בצהרים.

האיש הגדול שמתוך גדלות תורתו ומידותיו חי את מושגי התנועה של העם, ולא כרע ולא השתחוה, ומסר נפשו על למוד והרבצת תורת ארץ ישראל, הלך מאיתנו בהשאירו אחריו משפחה נפלאה ותנועה של גרעינים וקהילות, משפחות ויחידים, אשר ימשיכו ביתר שאת את הערכות ההדדית והנתינה מתוך חירות אמיתית בדרכה של התורה הגואלת.

לקראת הקיץ

אמציה יחיאל, רכב נוסר גוש-קטף

כידוע לכולנו בחופשת הקיץ אנו מתכננים המון פעילויות של התנדבות, טיולים, מחנות וכו'. אולם במהלך חופשת הקיץ יש לנו המון זמן להתפנות לתא המשפחתי, וזהו חלון הזדמנויות להעמיק את הקשר המשפחתי שלנו. ולמה אני מתכוון? ראשית, נתחיל במעט תשומת לב בעזרה טכנית להורים בבית החל משטיפת כלים בכיור, דרך כל מיני עבודות יזומות של סדר, ניקיון, תליית תמונות, שימון דלתות וכו', ועד לשמירה על האחים הקטנים.

זוהי גם הזדמנות לבנים שבינינו לקבוע איזה לימוד עם אבא,

אני יכול להעריך איזו נחת רוח תהיה להורים מכך.

בנוסף, זאת הזדמנות לשיחה טובה עם ההורים על דברים שלא שייכים דווקא לנעשה בבית, אלא, אתם מבינים, קצת תיאוריה והשקפת עולם, מי אמר שרק הרב בישיבה יכול להיות אטרקטיבי בכך. לחשוב מתי בפעם האחרונה יצאתי עם אחי הצעיר או המבוגר לטיול משותף? בלי חברה. רק אנחנו.

ומי שיש לו את הזכות לעשות התנדבות אצל סבא וסבתא שלו,

כן, זאת בפירוש התנדבות כמו כל התנדבות אחרת שאתם מארגנים, אבל מיוחדת מאוד.

תקבעו זמן בתוכנית הקיץ שלכם למספר פגישות במהלך החופש, זה יכול להיות ארוחה משותפת (בלי ההורים), במידה ויש צורך- עזרה תתקבל בברכה, או סתם קפיצה לביקור, ולשתף את הזקנים בעצה טובה- תתפלאו כמה ניסיון ועצות טובות אפשר לקבל מהם.

ואולי באותה הזדמנות תזכו לשמוע את סיפור חייהם, וכן, את הסיפור של המשפחה שלכם.

ברצוני רק לפתוח פתח, וכל אחד בדרכו יטעם מעט מהדבר הנפלא הזה ששמו " משפחה"

קיץ מהנה

אמציה יחיאל

אני: וחוף מזה?

הוא: חוף מזה - אני אוהב סרטים, להתעסק בדברים במחשב.

לא הבנתי איך זה קשור לחבר'ה. הרי אם אתה יושב בסרט שלוש שעות עם חברים - אתה לא ממש מתחבר אליהם אלא לדברים שאתה רואה על המסך. אבל מילא, נתתי לזה לזרום. רק פתחתי לו את הגמרא ואמרתי לו: הנה הגמרא. תסתכל. יש פה הרבה חבר'ה - רבי עקיבא ורבי ישמעאל, רבי יוחנן וריש לקיש, אב"י ורבא. אבל מה? אין פה ים. יש פה ים של תלמוד, אבל לא ים שאתה אוהב. גם אין פה סרטים ואין פה מחשב. אז מצד אחד אתה בוכה - ואני מאמין לך שאתה בוכה באמת - אתה בוכה על זה שקשה לך ללמוד גמרא. אבל מצד שני כאשר יש לך זמן לעשות מה שאתה רוצה - אתה לא מתקרב לגמרא. איך זה קרה לך? מצד השכל היהודי אתה מבין שיהודי זה יהודי של דף גמרא, זאת אומרת: יהודי נורמאלי אוהב ללמוד דף גמרא. מצד השכל אתה רוצה ללמוד גמרא, אתה רוצה ללמוד תורה, ללמוד דבר ד', אתה רוצה לקנות שכל של יהודי. אבל הרצון החופשי שלך זורם לדברים אחרים. איך זה קרה?

אתם מבינים? אתם מגיעים לחופש, ואתם תגידו לעצמכם, תבררו לעצמכם מי אתם ומה אתם. יהודי קם לתפילה, קובע עתים לתורה, מחליט מה הן המשימות של גמילות חסד שהוא מקבל על עצמו לבצע, בתוך הבית ומחוצה לו. יהודי גם יכול לשחק טניס. היה קיץ שאחי הגדול קבע איתי סדר תחילת כל יום - תפילה במניין המוקדם, שעה גמרא, שעה טניס.

אמרו חז"ל - כנסת ישראל אומרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם! גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך. ומי מעכב? שאור שבעיסה ושעבוד מלכויות.

שעבוד מלכויות - זה שעבוד חיצוני לעם אחר, כובש זר, או מלכות שאנחנו חיים תחת שלטונה בגולה. שאור שבעיסה - זה רמז ליצר הרע, הוא השעבוד של מלכות זרה בתוכנו. אנחנו צריכים להתרגל יותר ויותר להשתחרר מן השעבודים החיצוניים, של מלכות זרה, ומן השעבודים הפנימיים של יצר הרע. אנחנו יכולים עכשיו להפוך את קללת החופש הגדול לברכת החירות האמתית, חירות מן השעבוד הפנימי-נפשי והליכה בדבקות וברצון אחר הטוב האמתי, הטוב האלקי, הטוב של הנשמה.

בב"ח לתו"ע

החופש לגדול

אמיר סלז'אר, רכב מואב שרון-שולמיון

בשבועות האחרונים אנו זוכים לעסוק בספר במדבר העוסק במסעותיהם של בני ישראל ממצרים לארץ ישראל. כאשר הרב צבי יהודה הכהן קוק בא לעסוק בספר זה בוחר הרב לקרוא לספר "הדרך". לכאורה, הדרך זה שלב ביניים בחייו של האדם, שלב שמשמש רק כאמצעי ולא כמטרה. נכון, באמת אנחנו יודעים שלא ניתן להגיע לשום מקום חדש ללא ההליכה בדרך, אבל עדיין זה רק שלב המחבר אותנו בין שתי מקומות. אבל הרצי"ה נותן לנו הבנה יותר עמוקה ביחס לדרך הנ"ל. מסביר הרב שחייו של האדם מחולקים לשני חלקים, "בשבתך בביתך ובלכתך בדרך".¹ ישנה תקופה בחיים שבאה לידי ביטוי ע"י המושג בית, בית כביטוי לתקופה שבא אני נמצא במקום הברור והמסודר, מקום שבו אני יודע בדיוק את מקומי ותפקידי, רוב הדברים צפויים ומסודרים מראש ע"פ כללים ברורים. ובגדול אני מתנהל במסגרת מוגדרת ובנויה שגם אני וגם שאר הסובבים במסגרת יודעים את הכללים, ולרוב גם משתדלים לשמר אותם. אבל יש גם מצב אחר בחיים, אותו מצב הבא לידי ביטוי במושג "דרך". דרך לרוב זהו המקום הלא צפוי והלא ברור, מקום שמצד אחד טומן בתוכו המון אתגרים וריגושים, אבל מצד שני גם המון סכנות ופחדים. כאשר אני הולך בדרך לרוב לא ידוע לי מה עתיד להתרחש. הדרך מלאה הפתעות שמאתגרות אותי בכל פעם מחדש, ודורשות ממני להגיב אל מול הדברים שלא צפיתי אותם.

כאשר אנו מתבוננים על התקופה שאנו עומדים כעת בפתחה, תקופת החופש הגדול, ברור לנו שתקופה זאת מתאימה להיכנס תחת הכותרת של תקופת הדרך. בניגוד לתקופת בית הספר שכשמו כן הוא "בית", מקום מסודר ומוגדר בעל כללים, גדרים וסדרים שגם כשתלמיד מחליט לעבור על אחד מאותם כללים הוא יודע שהוא עושה מעשה המנוגד לכללים ולסדרים. בחופש אותם כללים לא נמצאים, והתלמיד יוצא לו לדרכו שלו אל מול אתגרי המציאות.

הרב צבי יהודה בשיחותיו² רואה בתקופת הדרך כתקופה מאוד משמעותית ומיוחדת, ונותן מספר עקרונות ביחס לתקופה זו. בואו ונראה כיצד העקרונות הנ"ל שליוו את עם ישראל בדרכו במדבר ילוו גם אותנו בדרכנו, גם כפרטים וגם כחבורה, במהלך החופשה הגדולה.

א – **התורה מלווה את האדם בכל מצבי חייו** : ישנה נטייה לאדם לחשוב בטעות שיש מצבים בחיים בהם החיים כאילו עוצרים, ולזמן קצר אני נכנס לסיפור אחר ששם כללי המשחק שונים. אני מדמיין לעצמי שכן

¹ דברים ו, ז

² שיחות הרצי"ה לספר במדבר בערכית הרב אבינר

יותר לי לנהוג אחרת גם ברמה הגשמית³ וגם ברמה הרוחנית. דוגמא לדבר אפשר לראות אצל אנשים רבים בחברה הישראלית, אנשים טובים ויקרים, שכאשר הם מגיעים לתקופת שירות המילואים לפתע כללי משחק רבים שהם מקפידים עליהם עד מאוד בכל ימות השנה מונחים בצד למספר ימים, והם מתחילים להתנהל ע"פ צורת חיים חדשה ושונה. וברגע שיסתיים שירות המילואים יחזרו לצורת החיים הקודמת.⁴ כמובן שלדמיון זה אין בסיס במציאות, האדם חייב להבין שחיייו הם מקשה אחת שבתוכה ישנם מצבים שונים. ישנו זמן של "בשבתך בביתך", וישנו זמן של "בלכתך בדרך". אבל אל מול שני המשפטים הנ"ל אנו ממשיכים בפסוק אח"כ ואומרים "והיה אם שמע תשמעו אל מצוותי אשר אנכי מצווה אתכם היום".⁵ מצוותי שאתם מצווים בהם היום רלוונטיות ותקפות לכלל המצבים בהם אתם נמצאים, וכל רגע משפיע על הרגע שלאחריו וקשור לרגע שלפניו ללא יכולת ניתוק ופירוד. כדברי המשנה במסכת אבות⁶ "מצווה גוררת מצווה ועברה גוררת עברה ששכר מצווה מצווה ושכר עברה עברה". מסבירים המפרשים שהמילה שכר הכוונה תוצאה, לכל מעשה יש תוצאה שתבוא לידי ביטוי בשלב שאח"כ. על כל מצווה שעשינו מעבר לרווח שבעצם עשיית המצווה השכר הגדול הוא שאותה מצווה משמשת כבסיס למצווה שתבוא כעת. וכך גם הפוך, לעולם לא ניתן לנתק בין דברים בין מצבים. דוגמא נוספת לדבר אנו רואים בבית החולים, ששם מתרחש דבר קצת מבלבל. מצד אחד באמת קוראים למקום הזה בית, אבל האנשים שנאלצים להיות שם מגדירים את המקום כדרך. הרי ברור לנו שזמן של מחלה זה לא זמן קלאסי של בית, אלא של דרך. וגם שם אנו רואים שני סוגי אנשים, נראה את האדם שמתייחס לאותה דרך כעצירת חייו לחלוטין, ומתוך כך הוא מרשה לעצמו לא להקפיד על דברים שביום יום הוא הקפיד עד מאוד. ולעומתו נראה אדם שלא מתבלבל ומבין שגם כשאני נמצא במציאות של מחלה, במציאות של דרך, אני מחויב להמשיך ולשמור על כל אותם עקרונות וכללים רוחניים וגשמיים כאחד המלווים אותי במהלך היום יום.

גם המהר"ל, שרוצה להוליך אותנו בנתיב התורה כבסיס לדבריו, כבר בפרקו הראשון מעמיק ומברר לנו את עיקרון זה באומרו:⁷ "כמו שהתורה היא סדר האדם כך התורה היא סדר של העולם עד שהתורה היא סדר הכל. אם יש לאדם חולה בגופו שכל אשר הוא חולה יוצא מן הסדר יעסוק בתורה שהיא סדר העולם". לעולם יש סדר, אין מצב כזה שיוצאים מהסדר, גם שבנ"י הולכים במדבר, אותו מקום שמבטא את הדרך, אנו יודעים שיש סדר להליכה. לא הולכים סתם, לא מרשים לעצמנו לזרום רק בגלל שאנו נמצאים בשלב לא מסודר ומובנה כמו שלב הבית. נקודה זאת חשובה מאוד להבנה בכל השנה כולה, אך בעיקר באותם זמנים

³ אכילה שתייה וכ"ו

⁴ דבר זה יבוא לרוב לידי ביטוי בעישון, צורת דיבור זולה לבוש מורשל אכילה מסודרת וכ"ו

⁵ מתוך ק"ש

⁶ פרק ד משנה ב

⁷ נתיבות עולם נתיב התורה פרק א

שלפחות בהתבוננות החיצונית נראה שיש סדר אחר שכעת שולט ונותן את הקצב. לעולם לא ניגרר אחר אותו ריגוש זמני, אלא נמשיך את הסדר האלקי המלווה אותנו יום יום, שעה שעה, תמידים כסדרם ומוספם כהלכתם.⁸

ב: **כל הזרבים בחזקת סכנה**⁹ : אין ספק שרק האדם שיוצא לדרך יכול לגדול, להתפתח ולהתקדם. אבל צריך לדעת כי בדרך יש המון סכנות וסיכונים. הדרך היא מקום מאוד לא בטוח, שמעמיד בפניו של האדם אתגרים שונים ומיוחדים. לא סתם אומרת הגמרא שלפני הדרך צריך להתפלל תפילת הדרך, וכאשר מסיים האדם את הדרך צריך להגיד הגומל¹⁰. ולכן, כאשר אדם יוצא לדרך הוא צריך להכין את עצמו בצורה הטובה ביותר לאותן הסכנות. לא יעזור להגיד "לי זה לא יקרה", כי רבים לפניך אמרו זאת ונפלו. לא סתם הרמח"ל שרוצה לבנות לנו את מסילת הישרים העולה מעלה מעלה לפני כל הדברים הגדולים מתחיל בזהירות. תזהר, תדע היכן לא ליפול, רגע לפני שנעבור לזריזות נדע קודם היכן לא ליפול. כמובן שלהיזהר בדרך שאנחנו מכינים עצמנו לקראתה זה קשה פי כמה מזהירות הנדרשת בדרך פיזית. שם אפשר לברר מראש היכן נמצא המכשול, אך בדרך שלנו, בחופש, אינה דומה הסכנה שעורבת לאחד מהסכנה שממתינה לחברו. על מנת להצליח להינצל מאותן סכנות צריך האדם להיות מאוד אמיתי עם עצמו, ולהצליח לסמן לעצמו מה מסוכן בשבילו, ומתוך אותה מחשבה והכנה לצאת בתפילה גדולה לבורא עולם כתפילתו של שליח הציבור בימים הנוראים "היה נא מצליח דרכי אשר אני הולך בה"¹¹. "כדבריו של הרב קוק "וכשאתה יוצא לדרך תכין עצמך לקראת ההתרגשות של השתנות הציורים והתחדשתם על ידה והמלך בקונן וצא להמשיך עליך ציורי היראה ואהבת ה' בקביעת המוסר וטוב המיזות הטהורות גם במצב הנדידה של הדרך. וזאת היא עיקר היסוד של תפילת הדרך שעמה תבוא השמירה המעולה"¹². "חשוב להדגיש שהידיעה בדבר הסכנות לא צריכה להפוך לגורם משתק, אלא לגורם המעורר את האדם להכנה וזהירות נכונה ע"מ להצליח להתקדם בדרך.

ג: **בתנועה מתמדת** : בחופש אנו מקבלים את האפשרות לצאת לדרך, אותה דרך שלעיתים נתפסת כמפחידה, קשה, מסובכת ואולי אף בלתי אפשרית. חובה עלינו לזכור שזו הדרך היחידה להתקדם קדימה. רק אדם שילך בדרך וישמח בא, אדם שיבין שדרך זו היא ההזדמנות שלו להתקדם ולהתפתח, יצליח להביא מאותה הדרך את אותה הגדילה והצמיחה הכל-כך נדרשת.

⁸ מתוך התפילה

⁹ ירושלמי ברכות פ"ה ה"ד

¹⁰ ברכות כ"ט ב

¹¹ תפילה לשליח ציבור לפני מוסף

¹² עולת ראייה א עמוד תא- תב

נכון, יכול להיות שממבט חיצוני הדרך תיתפס בדיוק ההפך. היא תיתפס כשלב שבו קשה לאדם להתפתח ולצמוח, ורק צריך לראות איך ניתן לשרוד ולא ליפול, אך המתבונן לעומק יבין שדווקא זו היא הדרך לגדילה ולצמיחה.

דוגמא לדבר אנו פוגשים בברכות השחר שם אנו מתפללים "מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל". שילוב זה של שני סוגי בנינים בתפילה, גם אוהל וגם משכן, מוסבר ע"י הרב קוק כ"שני שמות של בית הדירה העלול להיות מוכן למסעות, שמרשמים בתוכן הרוחני העליון את העליות הנכספות"¹³. "אמת הדבר, המשכן זה הכוח היותר יציב וחזק מחד, אבל מצד שני זה גם הכח שיותר קשה לקדם אותו קדימה, ולעיתים דווקא האוהל החלש והשבירי הוא זה שיאפשר לאדם להתקדם יותר מהר ויותר למעלה. בהמשך דבריו מסביר הרב קוק שמדובר בשני כוחות בנפש האדם. אחד רצון ההתקדמות והשני רצון התבססות. כוחות אלו צריכים לעבוד במקביל ע"מ להצליח לפתח ולקדם דברים באמת, ולא רק כריגוש חולף.

כך גם הדרך שאנו הולכים בה בקיץ. באמת מצד אחד אפשר להתבונן בזה כאוהל לא יציב שבכל רגע יגיע משב רוח ויפיל אותו בגלל חוסר היציבות שבו, אך מצד שני זהו גם הכלי המאפשר להתקדם ולהתפתח במישורים בהם האדם עד היום היה קצת חסום וסגור.

לאחר שאנו רואים את הדברים הנ"ל אנו מבינים שבחופש אנו מקבלים הזדמנות אדירה לצאת לדרך מיוחדת במינה. נכון, כמו בכל הזדמנות יש סיכוי אבל יש גם סיכון, וגם הזדמנות זאת של החופש הניתן לאדם יכולה להתקדם לצדדים שונים כדבריו של הרב לגבי חופש הדעות: "השאפה לחופש הדעות יש בה צד טוב וצד רע, צד קדוש וצד טמא". באמת ניתן לקחת את החופש כמקפצה אדירה, כמקום שבו "השאפה מתרוממת מהמועקה של הדמיון ושל התאוות החומריות". כל אותן שאיפות שנחסמו ע"י קירות הבית, אותם קירות שמטרתם באמתם להגן ולשמור אבל לעיתים גם יכולות לחסום, יכולות לצמוח ולגדול כעת כשיוצאים לדרך. ולאפשר שתהיה "הדעה מתהלכת במהלכה החופשי ומאשרת את האדם ואת החברה", אבל תמיד צריך לזכור שכאשר לא מקבלים את ההכנה הנכונה ולא בודקים את הדרך היטב לאותו חופש יש גם "צד רע כשהציור של חופש הדעות עושה את דרכו ע"פ הנטיות הטבעיות שבאדם, שהמזג והדמיון הנטייה התאוותית וכל מה ששפל מצד הבהמיות של האדם רושם עליו את רשימתו". כן, בדיוק כמו מים שכאשר הם זורמים בצורה מסודרת ע"י חסמים זה יכול להביא תועלת רבה לאדם, אבל כאשר המים מתפשטים וזורמים ללא שליטה זהו שיטפון, הרס וחורבן. במידה והסרת קירות הבית פירושה שחרור כל הכוחות ללא שליטה וללא גבול, אז באמת אותו חופש "מביא את האנושיות לידי התכערות נוראה, המאבדת את הון

¹³ עולת ראייה ע"מ מ"ב

החיים ועוקרת את ההוד והנצח מנפש האדם בצורתו היחידית ובצורתו הציבורית¹⁴. "באמת חופש זה יכול להיות סם המוות לכל מה שרצינו וניסינו במהלך השנה לבנות בתוך הבית. אבל צריכים אנו לזכור שבסופו של דבר בכוחו ובבחירתו של האדם כיצד אותו חופש יבוא לידי ביטוי. קבלנו את החופש לבחור, קיבלנו את החופש לגדול, החופש ללכת בדרך שלנו. אין ספק שאם נבין שדרך זו שאנו כעת זוכים ללכת בה כפרט וכחברה זה המשך של אותה הדרך שאנו הולכים בכל הדורות ממצרים לירושלים, המשך של אותו רצון לצאת מאותם מיצרים, מאותה בינוניות, נצליח להתגבר על הסכנות והמכשולים שבדרך. ומתוכם לצמוח ולגדול, להיות חופשיים באמת, שמחים באמת לחיים של אמת קודש וטוב.

בהצלחה.

¹⁴ מידות הראי"ה, חופש

